

Puolustusvaliokunta

Hallituksen vuosikertomus 2018

Tarkastusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen vuosikertomus 2018 (K 3/2019 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten tarkastusvaliokunnalle. Määräaika: 27.9.2019.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikön johtaja, prikaatikenraali Antti Lehtisalo, puolustusministeriö
- neuvotteleva virkamies Timo Rivinoja, puolustusministeriö
- suunnittelupäällikkö, prikaatikenraali Vesa Virtanen, Pääesikunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen vuosikertomuksessa 2018 todetaan, että Suomen sotilaallisen toimintaympäristön muutos on asettanut puolustuskyvyillemme kasvaneita vaatimuksia. Kertomuksen mukaan Suomen puolustaminen edellyttää toimintaympäristöön suhteutettua maa-, meri- ja ilmapuolustuksen sekä niitä tukevien yhteisten suorituskykyjen muodostamaa kokonaisuutta sekä kykyä ottaa vastaan ja antaa kansainvälistä apua. Puolustuskykyä on ylläpidetty ja kehitetty valtioneuvoston puolustuslonteon (VNS 3/2017 vp — EK 23/2017 vp) linjausten mukaisesti.

Valiokunta toteaa, että puolustuslonteko antaa linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle, kehittämiselle ja käytölle keskipitkällä, 8—12 vuoden aikavälillä. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan selonteon linjausten toimeenpano varmistaa, että Suomen puolustuskyky vastaa toimintaympäristön vaatimuksiin. Puolustusjärjestelmän ylläpidon ja kehittämisen painopisteet selontekokaudella ovat kaikkien puolustushaarojen valmius, käytöstä poistuvien suorituskykyjen korvaaminen sekä tiedustelu, kyberpuolustus ja kaukovaikuttaminen.

Valiokunnan lausunto PuVL 1/2019 vp

Puolustusministeriön toimialan tuloksellisuus

Vuosikertomuksessa on arvioitu puolustushallinnolle asetettujen vaikuttavuustavoitteiden toteutumista. Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka, turvallisen yhteiskunnan takaaminen viranomaisyhteistyön kautta sekä kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen saivat arvosanan hyvä. Sen sijaan ennaltaehkäisevälle puolustuskyvyille annettiin arvosana tyydyttävä, kuten myös vuonna 2017.

Saadun selvityksen mukaan kansainvälisen turvallisuuden vahvistamista koskevassa osiossa keskeinen arviointikriteeri on ollut se, miten puolustusvoimat on kyennyt toimeenpanemaan valtionjohdon päättämät sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot. Valiokunta toteaa, että Suomen kokonaisvaltainen panos sotilaallisessa kriisinhallinnassa on varsin vaatimaton rauhanturvaajien yhteismäärän ollessa alle 400 henkilöä, mutta valiokunta yhtyy sinänsä arvioon siitä, että puolustusvoimat on selviytynyt hyvin operaatioiden toimeenpanosta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ennaltaehkäisevän puolustuskyvyn saamaa tyydyttävää arvosanaa selittävät yhtäältä Suomen turvallisuusympäristössä tapahtuneet muutokset sekä puolustusjärjestelmämme sisäiset haasteet. Puolustusvoimat on esimerkiksi joutunut panostamaan merkittäviä summia valmiudellisiin kysymyksiin. Valmiustoiminta on vienyt paljon myös henkilöstöresursseja. Valiokunta toteaa, että ennaltaehkäisevässä puolustuskyvyssä korostuu myös materiaallinen valmius. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että myös maavoimia pystytään kehittämään tasapainoisesti tilanteessa, jossa puolustusvoimien materiaalihankintaresurssit 2020-luvulla menevät pitkälti meri- ja ilmavoimien hankkeiden rahoitukseen.

Kolmen puolustushaaran tasapainoisen kehittämisen lisäksi on valiokunnan mielestä varmistettava, että puolustusvoimien palveluksessa on viime vuosina merkittävästi kasvaneeseen tehtäväkenttään nähden oikein mitoitettu henkilöstömäärä. Kasvaneet valmiudelliset tehtävät ja vaatimukset, laadukas ja määrällisesti riittävä varusmies- ja reserviläiskoulutus, kyberpuolustuksen ja sotilastiedustelun uudet tehtävät sekä laaja-alainen kansainvälinen yhteistyö vaativat puolustusvoimien henkilöstöltä jo nyt venymistä. Hallitusohjelmassa todetaan, että puolustusvoimien henkilöstöä lisätään hallituskaudella noin 100 henkilöllä samalla kiinnittäen erityistä huomiota henkilöstön jaksamiseen. Valiokunta pitää jatkotyön osalta tärkeänä, että puolustusselonteossa linjataan se henkilömäärätaso, jolla puolustusvoimat selviää tehtävistään.

Eduskunnan lausumat ja kannanotot

Valtioneuvoston puolustusselonteko

Puolustusvaliokunnan puolustusselontekoa koskevaan mietintöön (PuVM 4/2017 vp) sisältyi lausuma siitä, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että yhteys ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon, puolustusselonteon ja sisäisen turvallisuuden selonteon välillä varmistetaan. Parlamentaarista seurantaa koskeva lausuma on syytä pitää voimassa siihen saakka, kunnes parlamentaarinen seurantaprosessi käynnistyy.

Valiokunnan lausunto PuVL 1/2019 vp

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

Eduskunta edellytti asevelvollisuuslakia koskevassa mietinnössään (PuVM 1/2007 vp), että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalveluajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellytti lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Valiokunta toteaa, että asevelvollisten taloudellisia etuuksia, kuten esimerkiksi päivärahoja, on viime vuosina korotettu. Sen sijaan hankkeet kotiuttamisrahan palauttamisesta tai varusmiespalvelusajan mahdollisesta huomioimisesta eläkkeen määräytymisessä eivät ole edenneet. Näistä toimista päättäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Puolustusvaliokunta katsoo, että asevelvollisuusjärjestelmän kehittäminen on keskeisen tärkeä osa Suomen puolustusjärjestelmää. Edellä mainittujen toimenpiteiden toteutus osoittaisi konkreettisesti vankan yhteiskunnallisen tuen asevelvollisuusjärjestelmän säilyttämiselle ja kehittämiselle. Lausuma on syytä pitää voimassa.

Lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunta

Eduskunta edellytti (PuVM 1/2018 vp), että puolustus- ja sisäministeriö antavat vuoden 2019 loppuun mennessä selvityksen siitä, miten puolustusvoimien ja poliisin välinen työnjako yleisellä paikalla on toiminut lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunnassa. Puolustusvaliokunta toteaa, että tällaista selvitystä ei ole vielä annettu, joten lausuma on syytä pitää voimassa.

Hallituksen esitys kansallisen turvallisuuden huomioon ottamista alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksessa koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunta edellytti (PuVM 6/2018 vp), että puolustusministeriö antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä uuden sääntelyn toimivuudesta kansallisen turvallisuuden huomioimisessa alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksessa. Lausuma on pidettävä voimassa selvityksen antamiseen saakka.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

että tarkastusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto PuVL 1/2019 vp

Helsingissä 24.9.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ilkka Kanerva kok
varapuheenjohtaja Jari Ronkainen ps
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Mika Kari sd
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Erkki Tuomioja sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola